

SK

SK

SK

EURÓPSKA KOMISIA

Brusel, 27.10.2010
KOM(2010) 603 v konečnom znení

SPRÁVA O OBČIANSTVE EÚ ZA ROK 2010

Odstránenie prekážok vykonávania práv občanov EÚ

{KOM(2010) 602 v konečnom znení}
{KOM(2010) 605 v konečnom znení}

SPRÁVA O OBČIANSTVE EÚ ZA ROK 2010

Odstránenie prekážok vykonávania práv občanov EÚ

1. Úvod

Pojem občianstva Európskej únie¹, zavedený Maastrichtskou zmluvou v roku 1992, pridal novú politickú dimenziu pôvodne hospodárskej povahy európskej integrácie. Každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu EÚ je teraz automaticky občanom Európskej únie. Občianstvo EÚ nenahrádza občianstvo členského štátu. Namiesto toho všetkým občanom EÚ priznáva *dodatočné* práva, zaručené zmluvami o EÚ, ktoré sa týkajú ich každodenného života.

Ako stanovil Súdny dvor Európskej únie pri viacerých príležitostiach², občianstvo EÚ je určené na to, aby bolo základným statusom občanov členských štátov umožňujúcim tým, ktorí sa ocitnú v rovnakej situácii požívať, v rámci pôsobnosti Zmluvy, rovnaké právne zaobchádzanie bez ohľadu na ich občianstvo. Občianstvo EÚ preto výrazne posilnilo práva jednotlivca. Súdny dvor predovšetkým rozhodol, že občania majú nárok zdržiavať sa v inom členskom štáte len na základe skutočnosti, že sú občanmi Únie³, čím uznal občianstvo EÚ ako zdroj práv na voľný pohyb osôb⁴.

Vstup Lisabonskej zmluvy do platnosti posilnil pojem občianstva EÚ a sprievodných práv niekoľkými spôsobmi. Práva občanov EÚ sú konkrétne vymenované v Zmluve o fungovaní Európskej únie (ďalej „ZFEÚ“) a je jasne uvedené, že tento zoznam nie je vyčerpávajúci⁵. Právo občanov EÚ požívať na území tretej krajiny ochranu diplomatických a konzulárnych orgánov všetkých členských štátov je navyše zakotvené v článku 20 ods. 2 písm. c) ako jasné právo jednotlivca a vyložené v článku 23 ZFEÚ, ktorý tiež Komisii dáva právo iniciovať legislatívu v tejto oblasti. Lisabonská zmluva navyše dopĺňa práva občanov prostredníctvom zavedenia nového práva, iniciatívy občanov, ktoré jednému miliónu občanov umožňuje vyzvať Komisiu, aby predložila legislatívne návrhy⁶. Zameranie na občanov potvrdzuje nové vymedzenie členov Európskeho parlamentu ako „zástupcov občanov Únie“⁷ a nie jednoducho ako „zástupcov ľudu štátov, ktoré sú členmi Spoločenstva“⁸.

Práva spojené s občianstvom EÚ sú ďalej zakotvené v Charte základných práv Európskej únie⁹. Táto právne záväzná Charta predstavuje dôležitý krok vpred v oblasti politických záväzkov EÚ voči základným právam. Podľa preambuly Charty Únia „do stredobodu svojej

¹ Na pojem „občianstvo Únie“ (ako je ustanovený v článku 20 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) sa v tomto texte bude odkazovať ako „občianstvo EÚ“.

² Pozri napríklad Vec C-184/99 *Grzelczyk* [2001] ECR I-6193, odsek 31.

³ Článok 21 ods. 1 ZFEÚ vymedzuje, že toto právo môže podliehať určitým obmedzeniam a podmienkam.

⁴ Pozri napríklad prípady C-413/99 [2002] *Baumbast a R* [2002] ECR I-7091, odsek 84 a C-200/02, *Zhu a Chen* [2004] ECR I-9925, odsek 26.

⁵ Článok 20 ods. 2 ZFEÚ.

⁶ Článok 11 ods. 4 ZEÚ.

⁷ Článok 14 ods. 2 ZEÚ.

⁸ Článok 189 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.

⁹ Hlava V, „Občianstvo“.

činnosti stavia človeka, a to zavedením občianstva Únie a vytvorením priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.“

Práva vyplývajúce z občianstva EÚ sú pevne zakotvené v primárnom práve EÚ a značne rozvinuté v sekundárnom práve. Osoby, ktoré využívajú európsky projekt na rozšírenie aspektov svojho života za vnútroštátne hranice prostredníctvom cestovania, štúdia, práce, manželstva, odchodu na dôchodok, kúpy alebo dedenia nehnuteľností, volieb alebo nákupov on-line v spoločnostiach so sídlom v inom členskom štáte, musia byť schopné v plnej miere požívať práva vyplývajúce zo zmlúv.

Medzi platnými právnymi predpismi a skutočnou situáciou v živote občanov však naďalej zostáva rozdiel, najmä v cezhraničných situáciách. Tisíce sťažností, ktoré Komisia dostáva každý rok¹⁰, nedávne prieskumy Eurobarometra, rokovania so zúčastnenými stranami, výsledok verejnej konzultácie uzatvorenej 15. júna 2010 a konferencia o „Právach občanov EÚ – výhľady do budúcnosti“, ktorá sa uskutočnila 1. a 2. júla 2010, poskytujú dostatočné dôkazy o mnohých prekážkach, ktoré stoja v ceste občanom pri využívaní ich práv.

Pri viacerých príležitostiach bola zdôraznená potreba väčšej účinnosti občianstva EÚ v praxi. Alain Lamassoure, poslanec Európskeho parlamentu, v správe „Občan a uplatňovanie práva Spoločenstva“ z 8. júna 2008¹¹ jasne poukázal na prekážky, ktorým čelia Európania pri uplatňovaní svojich práv. V správe sa opisujú rôzne administratívne prekážky a je uvedený záver, že európske politiky by mali byť založené na právach a potrebách občanov EÚ a mali by prinášať konkrétne výsledky.

V správe Európskeho parlamentu o „problémoch a perspektívach v súvislosti s európskym občianstvom“ z 20. marca 2009¹² sú navyše podrobne popísané pretrvávajúce prekážky cezhraničného využívania práv. Vyzýva Komisiu, aby uviedla zoznam týchto prekážok a po konzultácii s občianskou spoločnosťou predložila konkrétne návrhy na ich riešenie. Štokholmský program, pracovný program EÚ v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti na obdobie rokov 2010 – 2014 stavia občana do stredu európskych politík v tejto oblasti.

V 27 členských štátoch Európskej únie žije približne 500 miliónov občanov. Politickým cieľom tejto Komisie je, aby sa občianstvo EÚ stalo skutočnosťou v ich živote. To je dôvod, prečo predseda José Manuel Barroso v politických smerniciach pre novú Komisiu z 3. septembra 2009 zdôraznil potrebu posilnenia občianstva EÚ prostredníctvom oživenia väzby medzi občanmi a EÚ a dodaním účinnosti ich právam. Uviedol, že „*občania EÚ stále čelia početným prekážkam, keď chcú získať tovary a služby za vnútroštátnymi hranicami. Mali by byť schopní využívať svoje práva ako občania EÚ rovnako ako využívajú svoje práva ako občania členského štátu. Komisia pripraví súhrnnú správu o týchto prekážkach pre občanov a navrhne spôsob, ako môžu byť čo najlepšie odstránené, spolu so správou o prekážkach pretrvávajúcich na vnútornom trhu.*“

Táto správa je odpoveďou na záväzok predsedu Komisie Barrosa získať celkový prehľad prekážok, ktorým občania stále čelia, a navrhnúť spôsoby ich najlepšieho odstránenia. Správa

¹⁰ V roku 2009 kontaktné centrum Europe Direct (EDCC) dostalo 25 721 otázok o cezhraničných záležitostiach (cestovanie, kupa a predaj, štúdium, práca a pobyt v iných členských štátoch: výročná správa o činnosti EDCC, dostupná na http://ec.europa.eu/europedirect/docs/statistics/edcc-report_year_2009_light.pdf.

¹¹ <http://www.alainlamassoure.eu/liens/975.pdf>.

¹² <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0204&language=EN&ring=A6-2009-0182>.

bude zverejnená súčasne s oznámením „Na ceste k aktu o jednotnom trhu: Pre vysoko konkurencieschopné sociálne trhové hospodárstvo (ďalej len oznámenie o akte o jednotnom trhu)¹³, ktoré sa zameriava na odstránenie prekážok, s ktorými sa Európania stretávajú pri uplatňovaní úprav udelených *acquis* o jednotnom trhu, t.j. keď konajú ako hospodárske subjekty na jednotnom trhu napríklad ako podnikatelia, spotrebiteľia alebo pracovníci.

Správa o občianstve a oznámenie o akte o jednotnom trhu sú dopĺňajúce sa iniciatívy určené na prekonanie pretrvávajúcej fragmentácie EÚ s ohľadom na priame záujmy občanov a splnenie záväzkov vybudovať občiansku Európu a dobre fungujúci jednotný trh, ktorý spĺňa očakávania a požiadavky občanov.

Vytvorenie nového portfólia Komisie v oblasti „spravodlivosti, základných práv a občianstva“, do ktorého patrí zodpovednosť za otázky v súvislosti s občianskym právom, právnymi predpismi v oblasti ochrany spotrebiteľov a politikami v oblasti nediskriminácie, zdôrazňuje politickú dôležitosť venovanú týmto otázkam. Zameranie na otázky občianstva sa rozširuje na celú Komisiu, pretože odstraňovanie prekážok v živote občanov si vyžaduje úzku spoluprácu v rámci Komisie aj s ostatnými inštitúciami a zainteresovanými stranami vrátane parlamentov. Na to je potrebné prekonať „logiku organigramu“. Vykonávanie niektorých navrhovaných činností sa zaisťuje pomocou mechanizmov predpokladaných v hlavných iniciatívach stratégie EURÓPA 2020¹⁴.

Táto správa v tejto súvislosti ukazuje ako občianstvo EÚ, ktoré predstavuje hlavné prepojenie s EÚ, prináša občanom práva a výhody. Opisuje hlavné prekážky, s ktorými sa občania stále stretávajú v bežnom živote pri cezhraničnom uplatňovaní európskych práv a navrhuje opatrenia, ktorých cieľom je posilnenie občanov pri uplatňovaní ich práv.

Prílohu k Správe o občianstve za rok 2010 tvoria tieto dva dokumenty:

- Správa o pokroku na ceste k skutočnému občianstvu EÚ 2007 – 2010 (správa podľa článku 25 ZFEÚ)¹⁵,
- Správa o hodnotení volieb do Európskeho parlamentu v roku 2009¹⁶,

2. ZAMERANIE NA PREKÁŽKY, KTORÝM OBČANIA ČELIA V BEŽNOM ŽIVOTE

Občania EÚ sa s prekážkami môžu stretnúť pri vykonávaní svojich práv v odlišných úlohách vo svojom živote; buď ako súkromné osoby, spotrebiteľia tovarov a služieb, študenti a pracovníci alebo ako politickí aktéri. Komisia určila 25 hlavných prekážok, s ktorými sa občania môžu stretnúť počas života na základe ich sťažností.

¹³ KOM(2010) 608.

¹⁴ Správa Komisie EURÓPA 2020 Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu [KOM(2010) 2020 v konečnom znení, 3.3.2010].

¹⁵ KOM(2010) 602.

¹⁶ KOM(2010) 605.

2.1. Občania ako súkromné osoby

2.1.1. Neistota v súvislosti s vlastníckymi právami medzinárodných párov

Stále viac občanov sa sťahuje cez vnútroštátne hranice do iných krajín EÚ, kde študujú, pracujú, žijú a zamilovávajú sa. Rastúci počet párov žije v členskom štáte, ktorého nie sú štátnymi príslušníkmi. Z celkového počtu približne 122 miliónov manželstiev v EÚ má približne 16 miliónov (13 %) tento cezhraničný rozmer. V roku 2007 ich podiel z celkového počtu 2,4 milióna sobášov dosiahol približne 300 000. To isté platí aj pre 140 000 (13%) z celkom 1 040 000 rozvodov, ku ktorým v tom istom roku došlo v EÚ.

Pre tieto medzinárodné páry je často ťažké vedieť, ktoré súdy sú príslušné a ktoré právne predpisy sa uplatňujú na ich osobnú situáciu a finančné otázky (napr. dom v spoločnom vlastníctve alebo bankové účty). V dôsledku toho čelia neúmyselným a nevýhodným dôsledkom nielen pri bežnej správe majetku, ale aj v prípade rozchodu alebo pri úmrtí partnera.

Španiel Vicente a Ingrid, ktorá je z Dánska sú manželka a žijú v Holandsku. Chceli by si kúpiť dom vo Francúzsku. Najskôr by však chceli vedieť, ktoré právne predpisy sa budú uplatňovať na kúpu domu a všeobecne na majetok, ktorý spolu vlastní, pokiaľ sa rozvedú alebo jeden z nich umrie. Bolo by to španielske, holandské alebo francúzske právo? Mohli by si vybrať, ktoré právne predpisy by sa uplatňovali? Bolo by možné zaistiť aby súd, ktorý by jedného dňa prejednával ich rozvod alebo dedičské konanie, bol tiež príslušný prejednať rozdelenie ich majetku?

Komisia:

- (1) uľahčí medzinárodným párom (manželom alebo registrovaným partnerom) spôsob ako zistiť, ktoré súdy sú príslušné, a ktoré právne predpisy sa vzťahujú na ich vlastnícke práva (napríklad spoločne vlastnený dom) tak, že v roku 2011 predloží návrh právneho nástroja.

2.1.2. Ťažkopádne a nákladné formality v súvislosti s cezhraničným uznávaním dokumentov dokazujúcich osobný stav a ťažkosti pri cezhraničnom prístupe k spravodlivosti

Pre občanov sťahujúcich sa do iných členských štátov je veľmi dôležité získať uznanie dokladov o rodinnom stave, ktoré sa týkajú „životných udalostí“ (napr. narodenie, svadba, registrované partnerstvo, rozvod, adopcia alebo zmena mena). Administratívne systémy a matriky sa v jednotlivých členských štátoch EÚ líšia, čo spôsobuje problémy pri cezhraničnom uznávaní. Tieto životné udalosti navyše nemusia byť uznané všetkými členskými štátmi. Občania sú preto povinní podstúpiť ťažkopádne a nákladné formality (preklad, dodatočné dokazovanie pravosti dokumentov), ktoré im môže znemožniť využívanie práv.

Michal z Cypru sa chce oženiť so Sannou z Fínska, avšak je povinný predložiť doklad o tom, že neexistuje žiadna prekážka uzatvorenia manželstvu, ktorý v cyperskom právnom systéme neexistuje.

Občania by mali mať k občianskemu a trestnému súdnictvu v inom členskom štáte rovnaký prístup ako vo vlastnej krajine. V roku 2007 bolo do cezhraničných konaní v oblasti

občianskeho práva zapojených približne 9 miliónov občanov EÚ¹⁷. V roku 2007 viac ako polovica opýtaných Európanov uviedla, že by pre nich bolo veľmi alebo dosť ťažké obrátiť sa na súd v inom členskom štáte a vynútiť si výkon svojich práv kvôli neznalosti procesných pravidiel.

Daniel z Nemecka si chce kúpiť dom v Rumunsku. Jeho právnik musí nájsť notára a súdneho prekladateľa a zistiť postup vyhľadávania v katastri nehnuteľností.

Komisia:

- (2) v roku 2013 predloží návrhy právnych nástrojov na uľahčenie voľného pohybu dokumentov o rodinnom stave (napr. rodné listy);
- (3) umožní občanom a právnikom jednoduché vyhľadávanie viacjazyčných informácií o spravodlivosti prostredníctvom európskeho internetového portálu e-justice¹⁸.

2.1.3. Nedostatočná ochrana podozrivých a obvinených osôb v trestnom stíhaní a obetí trestných činov

Stále viac občanov EÚ je trestne stíhaných v členských štátoch, ktoré nie sú krajinami ich pôvodu. Títo občania často nerozumejú jazyku, v ktorom proces prebieha, alebo ním nehovoria. V dôsledku toho sa môžu stretnúť s dodatočnými ťažkosťami pri obhajobe a uplatnení práva na spravodlivý proces. Existujú odlišnosti v tom, ako členské štáty poskytujú služby prekladu a tlmočenia.

Slovenský futbalový fanúšik Martin bol zatknutý v Portugalsku po futbalovom zápase a obvinený z útoku. Keďže nehovorí portugalsky, ale rozumie anglicky, požiadal o tlmočenie do anglického jazyka. Súdom menovaný tlmočník, ktorý nemá žiadne odborné vzdelanie, mu počas procesu pomáhal. Zastupoval ho právnik, ktorý anglicky nevie, a tlmočník nebol prítomný na jeho krátkych stretnutiach s Martinom. Žiadny dokument v spise nebol preložený do angličtiny.

Komisia zaistí, aby boli práva podozrivých a obvinených osôb v trestnom stíhaní zaručené v celej Európskej únii¹⁹.

Viac ako 30 miliónov ľudí v Európe každoročne ohlási, že sa stali obeťou trestného činu²⁰. Existujú dôkazy, že oveľa väčšie množstvo ľudí bolo obeťami a trestné činy nenahlásili. Európska únia už zaviedla právne predpisy, ktoré určujú minimálne štandardy pre zaobchádzanie s obeťami²¹, ktoré však neboli riadne vykonávané a vzhľadom na ich medzivládnu povahu nemôžu byť riadne presadzované, v dôsledku čoho obeť bud' nemajú prístup k všetkým právam, alebo členské štáty zaručujú práva odlišnými spôsobmi. Obete si nemôžu byť isté, či im budú zaručené rovnaké práva, podpora a ochrana, keď budú cestovať alebo sa presťahujú do zahraničia. Vo všeobecnosti osoby, ktoré sa stanú obeťou zločinu

¹⁷ Flash Eurobarometer „Občianske právo“, November – December 2008.

¹⁸ <https://e-justice.europa.eu>

¹⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní (smernica 2010/64/EÚ) a návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady z 20.7.2010 o práve na informácie v trestnom konaní – KOM(2010) 392.

²⁰ Eurostat Štatistika v kocke – 36/2009.

²¹ Rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní (Ú.v. ES L 82, 22.3.2001, s. 1).

v Európe, si nemôžu byť isté, že ich potreby, ako napríklad byť rešpektovaný, potreba dôstojného zaobchádzania, poskytnutia podpory, prístupu k spravodlivosti a poskytnutia kompenzácie a náhrady, budú splnené.

Mnoho členských štátov napríklad nezaručuje, že obeť a podozrivá osoba budú počas procesu oddelené.

Anna bola okradnutá a zbitá na ulici. Útočník bol chytený a ona našla odvahu ísť svedčiť na súd. Pri čakaní na súde ju však útočník uvidel a hrozil jej. Anna bola príliš vystrašená na to, aby podala svedectvo a konanie bolo zastavené.

Komisia:

- (4) prostredníctvom predloženia dvoch legislatívnych nástrojov v roku 2011 ďalej zlepši ochranu osôb podozrivých a obvinených v trestnom konaní, vrátane zaručenia prístupu podozrivej osoby k právnikovi a komunikácie s vonkajším svetom vo väzbe;
- (5) v roku 2011 navrhne balík opatrení vrátane legislatívneho nástroja, určený na zlepšenie ochrany obetí trestných činov.

2.1.4. Daňové problémy, ktorým čelia občania EÚ v cezhraničných situáciách, najmä s ohľadom na registráciu vozidiel

Rastúci počet Európanov nadobúda nehnuteľnosti mimo ich domovských členských štátov. V roku 2007 bol počet cezhraničných transakcií s nehnuteľnosťami desaťkrát vyšší ako v roku 2002, pričom dosiahol hodnotu 55 miliárd EUR. Uplatnenie niektorých vnútroštátnych právnych predpisov na tieto transakcie môže sťažiť cezhraničné nadobúdanie nehnuteľného majetku, a to najmä domov, v porovnaní s nadobúdaním obmedzeným vo všetkých ohľadoch na vnútroštátne územie.

Ďalším rastúcim javom sú osoby, ktoré dedia (alebo dostávajú dary) cez hranice (napr. poručník/darca žijúci v inom štáte, alebo príjemca žijúci v inom štáte ako je umiestnený majetok). Dedičstvo alebo darovanie majetku v inom štáte sú často zdanené viac ako majetok s domácim pôvodom. Často sa tiež stáva, že takéto dedičstvá alebo dary sú zdanené viac ako jedným členským štátom, a že existujúce mechanizmy na zabránenie dvojitému zdaneniu sú nedostačujúce.

Hélène, ktorá žije v Belgicku, zdedila po svojom belgickom otcovi, ktorý žil a zomrel v Belgicku, majetok, ktorý sa nachádza v Írsku. Majetok nachádzajúci sa v Írsku bol zdanený dvakrát, pretože Belgicko na tento majetok uplatnilo dedičskú daň a Írsko vyrubilo daň z jeho hodnoty.

Daňové problémy, ktorým občania EÚ všeobecne čelia, tiež zahŕňajú diskriminačné zaobchádzanie s cezhraničnými pracovníkmi (ako zákaz odpočtu osobných prídavkov) a s cezhraničnými investíciami (napríklad pri zdanení dividend) a tiež problémy pri komunikácii s cudzími daňovými úradmi, nedostatok jasných informácií o predpisoch cezhraničného zdanenia, časovo náročné postupy pri získavaní oslobodenia od dvojitého zdanenia a komplikované formuláre žiadostí.

Komisia v roku 2010 preskúma možné riešenia všetkých daňových problémov, ktorým čelia občania EÚ v cezhraničných situáciách v rámci iniciatívy „Odstránenie daňových prekážok

pre občanov EÚ²². Príslušné problémy sú podrobne objasnené v oznámení o akte o jednotnom trhu.

Pri kúpe vozidla v inom členskom štáte alebo prevode do iného členského štátu, napríklad pri zmene trvalého bydliska, sa občania EÚ často stretávajú s ťažkopádnyimi formalitami *opätovnej registrácie* a papierovaním, prípadne s dvojitém platením registračného poplatku, pretože vnútroštátne predpisy o poplatkoch za prvú registráciu sa uplatňujú nekoordinovane.

Aurel, ktorý žije v Holandsku, odišiel do dôchodku a rozhodol sa preniesť si trvalé bydlisko do Grécka, kde vlastní prázdninový dom. Predtým si v Holandsku kúpil a zaregistroval auto. Po presťahovaní do Grécka si bude svoje auto musieť znovu zaregistrovať a zaplatiť registračný poplatok. Výška príslušného registračného poplatku zohľadňuje vek vozidla. Nebude však schopný požiadať o vrátenie časti registračného poplatku, ktorý predtým zaplatil v Holandsku, čo znamená, že za svoje vozidlo musí registračný poplatok zaplatiť dvakrát.

Komisia:

- (6) v roku 2011 predloží návrh právneho nástroja na zjednodušenie formalít a podmienok registrácie vozidiel, ktoré boli predtým registrované v inom členskom štáte. Podnikne tiež opatrenia v prípadoch, v ktorých sa poplatky za vozidlá určili diskriminujúcim spôsobom, a bude pracovať na riešení dvojitého platenia registračných poplatkov, ktoré môžu brániť voľnému pohybu občanov a tovarov.

2.1.5. Európski občania nevyužívajú v plnej miere výhody cezhraničnej zdravotnej starostlivosti a technológie eHealth

Občania EÚ ktorí ochorejú alebo utrpia zranenie na služobnej ceste, dovolenke alebo študijnom pobyte v inom členskom štáte majú právo na rovnakú zdravotnú starostlivosť ako občania tohto členského štátu. Prístup k službám zdravotnej starostlivosti počas krátkodobých pobytov v zahraničí uľahčuje európsky preukaz zdravotného poistenia, ktorý sa v súčasnosti distribuuje 188 miliónom európskych občanov, t. j. 37 % celkového počtu obyvateľov EÚ.

Občania EÚ sa tiež môžu spoliehať na pravidlá EÚ týkajúce sa koordinácie sociálneho poistenia pri plánovanom zákroku v zahraničí, ktorý podlieha autorizácii vopred, pričom táto autorizácia môže byť odmietnutá len za konkrétnych okolností. V tomto prípade môže občan získať zdravotnú starostlivosť v inom členskom štáte za rovnakých podmienok, ako keby tam bol(a) poistený(á). Navyše je k dispozícii iná schéma preplácania plánovanej zdravotnej starostlivosti v zahraničí založená priamo na slobode poskytovania služieb.

Vo všeobecnosti však je rozsah cezhraničnej zdravotnej starostlivosti v EÚ obmedzený a predstavuje odhadom 1 % verejných výdavkov na zdravotnú starostlivosť vrátane nákladov na rýchlu zdravotnícku pomoc²². Pacienti nemajú vždy prístup k príslušným informáciám o základných aspektoch cezhraničnej zdravotnej starostlivosti vrátane práv na preplatenie zdravotnej starostlivosti poskytnutej v iných členských štátoch. To vytvára neistotu

²² Pracovný dokument útvarov Komisie sprevádzajúci Návrh smernice Európskeho parlamentu a rady o uplatňovaní práv pacientov pri cezhraničnej zdravotnej starostlivosti - posúdenie vplyvu (2. júla 2008) http://wcmcom-ec-europa-eu-wip.wcmvue.cec.eu.int:8080/health/archive/ph_overview/co_operation/healthcare/docs/impact_assessment_en.pdf

a nedôveru a bráni pacientom pri výkone ich práva vyhľadať zdravotnú starostlivosť v inom členskom štáte EÚ.

Technológia eHealth umožní kontinuitu starostlivosti v rámci vnútroštátnych hraníc a mimo nich, čím sa zlepší jej kvalita. Množstvo právnych a organizačných prekážok (napr. rozdielnosť pravidiel ochrany osobných údajov v EÚ, systémov preplácania a chýbajúce celoeurópska interoperabilita) bránia zavedeniu technológií eHealth v Európe. To bráni občanom EÚ využívať výhody eHealth keď potrebujú zdravotnú starostlivosť v zahraničí. Technológie eHealth môžu znížiť nerovnosť prístupu k starostlivosti, zvýšiť kvalitu starostlivosti, uľahčiť a lepšie zabezpečiť prístup k údajom o vlastnom zdravotnom stave, minimalizovať riziko lekárskeho omylu alebo prispieť k skorému odhaleniu zdravotných problémov. Monitorovanie stavu pacientov so srdcovými ťažkosťami na diaľku môže napríklad zvýšiť šance prežitia o 15 %. Elektronické predpisy na lieky môžu znížiť omyly pri dávkovaní o 15 %.

Dorota, ktorá pochádza z Poľska, zistí, že potrebuje operáciu srdca. Dala by prednosť operácii v Lotyšsku, aby sa o ňu počas rekonvalescencie mohol starať jej syn. Nevie však, či má nárok na starostlivosť, a pokiaľ áno, ako jej môže byť preplatená operácia a monitorovanie na diaľku, ktoré bude potrebovať po operácii.

Komisia navrhuje zaistiť účinnejší prístup k cezhraničnej zdravotnej starostlivosti prostredníctvom vypracovania jasnejších pravidiel preplácania, procedurálnych záruk a transparentného informovania o zdravotnej starostlivosti, dostupnej v iných krajinách, a to na základe zvýšenia dôvery v bezpečnosť a kvalitu cezhraničnej starostlivosti a pomoci pacientom pri uplatňovaní ich práv na preplatenie zdravotnej starostlivosti v ktoromkoľvek štáte EÚ²³. Ako sa uvádza v Digitálnej agende pre Európu²⁴, Komisia podporuje široké zavedenie služieb telemedicíny, cezhraničnej výmeny elektronických zdravotných údajov a elektronických predpisov na lieky pri rešpektovaní pravidiel EÚ o ochrane osobných údajov.

Komisia:

- (7) navrhuje uľahčiť prístup k cezhraničnej zdravotnej starostlivosti a zavádza tiež pilotné opatrenia na zaistenie bezpečného prístupu Európanov k ich zdravotným údajom a na dosiahnutie širokého použitia služieb telemedicíny do roku 2020²⁵. Komisia tiež odporučí minimálny súbor všeobecných údajov o pacientovi na účely interoperability záznamov o pacientoch, ku ktorým sa bude možné dostať on-line alebo ktoré si bude možné elektronickým spôsobom vymieňať cezhranične s inými členskými štátmi do roku 2012²⁶.

²³ Návrh smernice Európskeho parlamentu a rady o uplatňovaní práv pacientov pri cezhraničnej zdravotnej starostlivosti (2. júla 2008) http://wcmcom-ec-europa-eu-wip.wcmvue.cec.eu.int:8080/health/archive/ph_overview/co_operation/healthcare/docs/impact_assessment_en.pdf

²⁴ Oznámenie komisie „Digitálna agenda pre Európu“ [COM (2010) 245 v konečnom znení, 26.8.2010].

²⁵ Kľúčové opatrenie 13 Digitálnej agendy pre Európu; pozri tiež oznámenie o akte o jednotnom trhu.

²⁶ Kľúčové opatrenie 14 Digitálnej agendy pre Európu; pozri tiež oznámenie o akte o jednotnom trhu.

2.1.6. Právo občanov EÚ v tiesni v tretích krajinách na konzulárnu ochranu nie je úplne efektívne

Občania EÚ cestujúci do tretej krajiny, v ktorej ich domovský členský nie je zastúpený, majú právo na konzulárnu ochranu ktorýmkoľvek iným členským štátom. Veľvyslanectvo alebo konzulát členského štátu by s nimi mali zaobchádzať rovnako ako s občanmi tohto štátu. Počet občanov EÚ cestujúcich do tretích krajín sa zvýšil z 80 miliónov ciest v roku 2005 na viac ako 90 miliónov v roku 2008²⁷. Viac ako 30 miliónov občanov EÚ žije dlhodobo v treťom štáte, ale len v troch štátoch (USA, Čína a Rusko) má zastúpenie všetkých 27 členských štátov. Stále viac Európanov cestuje do tretích krajín na služobné cesty alebo na dovolenky²⁸, preto rastie potreba konzulárnych služieb pre občanov EÚ, ktorých štát nie je v danej krajine zastúpený.

Účinnosť práva občanov EÚ na konzulárnu ochranu je potrebné dokázať. Aj keď chýbajú systematické údaje, zo sťažností a nahlásených prípadov je jasné, že občania EÚ a niekedy aj konzulárni úradníci si nie sú dostatočne vedomí skutočnosti, že občania EÚ majú právo obrátiť sa na iné veľvyslanectvá alebo konzuláty a nevedia, aká pomoc im môže byť poskytnutá. Občania EÚ majú vysoké očakávania. V nedávnom prieskume²⁹ väčšina (62 %) povedala, že očakáva rovnakú pomoc bez ohľadu na to, ktorý členský štát o ňu požiadajú, pričom tretina (28 %) očakáva aspoň minimálnu úroveň pomoci od ktoréhokoľvek členského štátu.

Zatiaľ existuje málo platných právnych noriem. Lisabonská zmluva splnomocňuje Komisiu na predkladanie smerníc o opatreniach koordinácie a spolupráce potrebných na uľahčenie vykonávania práva na konzulárnu ochranu. Nedávne krízy (napr. zemetrasenia na Haiti a v Chile, vulkanický oblak na Islande) ukázali potrebu účinnej koordinácie a do určitej miery zdieľania záťaže medzi členskými štátmi. Počas krízy občania nezastúpených členských štátov potrebujú, aby im pomoc bola poskytnutá rovnako rýchlo a účinne ako občania členských štátov, ktoré vykonávajú evakuácie.

Nataša, občianka Slovinska, bola obeťou ozbrojenej lúpeže počas dovolenky v Karibiku. Bola zranená a jej pas a peniaze boli ukradnuté. Zisťuje ako čo najrýchlejšie nájsť doktora hovoriaceho po anglicky a ako získať potrebné financie a cestovné dokumenty na spätný let po uzdravení.

Komisia:

- (8) prostredníctvom návrhu legislatívnych opatrení v roku 2011 a lepšieho informovania občanov na určenej internetovej stránke a účelových komunikačných opatrení zvýši účinnosť uplatňovania práva občanov EÚ na pomoc, poskytovanú diplomatickými a konzulárnymi orgánmi všetkých členských štátov v tretích krajinách, a to vrátane čias krízy.

²⁷ Databáza Eurostatu o populácii, oddelenie turistiky; V týchto údajoch sú zahrnuté prázdninové pobyty a pracovné cesty dlhšie ako jeden deň absolvované v roku 2005.

²⁸ Svetová organizácia cestovného ruchu očakáva v období rokov 2010 až 2020 ďalší nárast.

²⁹ Flash Eurobarometer 294 „Občianstvo EÚ“, marec 2010.

2.2. Občania ako spotrebitelia

2.2.1. Nedostatok povedomia a nedostatočné presadzovanie práv občanov pri kúpe dovoleniek, pri cestovaní a turistike

V súčasnosti cestuje mnoho občanov EÚ do iných krajín Únie na dovolenku. V roku 2009 napríklad 37 % Nemcov, 34 % občanov Veľkej Británie a 16 % Talianov strávilo väčšiu časť dovolenky v inom štáte EÚ (v porovnaní s 23 %, 30% a 13 % mimo EÚ)³⁰. V dôsledku toho si občania EÚ často uvedomia svoje práva, alebo nedostatky pri ich vykonávaní, až keď sú na dovolenke.

56 % Európanov si dovolenku organizuje samostatne, pričom využívajú internet a rast počtu nízkonákladových leteckých prepravcov³¹. Nevzťahujú sa však na nich existujúce pravidlá EÚ ochraňujúce osoby, ktoré si zakúpia dovolenku ako balík. Rastúci trend „dynamických balíkov“³² vytvoril situácie, keď spotrebitelia na základe právnych predpisov nevedia, či ich cestovné plány sú chránené. Na základe prieskumu 67 % spotrebiteľov, ktorí si kúpili „dynamický balík“ sa nesprávne domnievali, že majú nárok na ochranu. Odhaduje sa, že ročná škoda pre osoby ktoré si zakúpili dynamické balíky ročne dosahuje 1 miliardu eur³³. Vnútroštátne predpisy na transpozíciu týchto pravidiel sa navyše odlišujú a spôsobujú problémy spotrebiteľom, ktorí si dovolenkový balík chcú kúpiť v inom členskom štáte.

Dagmara si rezervovala dovolenku (let, hotel na štyri noci a prenájom auta) na internete. Zistila, že v kúpeľni netečie voda a sťažovala sa na recepcii. Tam jej oznámili, že už nie sú voľné žiadne izby. Zavolala do spoločnosti v ktorej dovolenku rezervovala a bolo jej povedané, že problém s hotelom musí vyriešiť sama. Riešením problému strávila tri hodiny a zaplatila ďalších 500 EUR za izbu v inom hoteli. Neskôr zistila, že ak by sa na jej dovolenku vzťahovali pravidlá ochrany EÚ, organizátor by mal finančnú zodpovednosť a bol by povinný poskytnúť jej pomoc, napr. inú izbu v hoteli.

Napriek existencii legislatívy EÚ zaručujúcej práva osobám, ktoré cestujú letecky, železnicou a od roku 2012 aj loďou a prebiehajúcemu úsiliu o zvýšenie povedomia³⁴ si je len menšina cestujúcich v Európe vedomá svojich práv a vie, ako zjednať nápravu. Celkový počet sťažností a žiadostí podaných cestujúcimi v leteckej doprave dosahuje približne 68 000 každý rok³⁵ a poukazuje na ťažkosti, s ktorými sa cestujúci stretli pri podávaní sťažností leteckým dopravcom.

Ďalšie ťažkosti pochádzajú z odlišných obchodných praktík leteckých prepravcov, ako napríklad nové obmedzenia rozmerov a váhy registrovanej a ručnej batožiny a ich odlišné postupy vybavovania sťažností, ktoré môžu pasažierov zmiatť. Tiež môžu mať pôvod v obchodných praktikách, ktoré je možné považovať za neférové (ako napríklad politika „no-

³⁰ Flash Eurobarometer 281 „Prieskum o postojoch Európanov k turizmu“, október 2009.

³¹ Flash Eurobarometer 258 „Prieskum o postojoch Európanov k turizmu“, február 2009.

³² Cestovné ponuky pri ktorých dve alebo viac služieb počas dovolenky, ako napríklad lety, ubytovanie, prenájom auta sú ponúknuté súčasne jednou spoločnosťou alebo spoločnosťami obchodne prepojenými (napríklad aerolinie a spoločnosti prenajímajúce autá alebo hotely), avšak s vylúčením služieb, ktoré tvoria balíček, teda sú zostavené pripravené pred tým, ako sa ponúknú zákazníčkovi.

³³ Štúdia o škodách pre spotrebiteľov v oblasti dynamických balíkov, pripravená London Economics pre GR pre zdravie a ochranu spotrebiteľa v novembri 2009

³⁴ Pozri tiež <http://ec.europa.eu/transport/passenger-rights/en/index.html>.

³⁵ V roku 2008 Komisia a sieť vnútroštátnych orgánov presadzovania práva registrovala približne 68 000 žiadostí a oficiálnych sťažností.

show“ aerolínií, ktorá vyžaduje, aby cestujúci využili lety v poradí, v ktorom boli zakúpené, inak im na nasledovný let nedovolia nastúpiť). Absencia jednotného orgánu v každom členskom štáte, ktorému by cestujúci mohli podávať sťažnosť, môže viesť k frustrácii.

Alessandro informoval leteckú spoločnosť o tom, že si zlomil nohu a potrebuje pomoc. Táto pomoc však bola zorganizovaná len na jeho naliehanie na mieste a musel na ňu čakať viac ako hodinu. Jeho let dlho meškal a keď pristál, jeho batožina nebola doručená. Sťažoval sa trom odlišným orgánom a jeho práva mu boli vysvetlené minimálne.

Občania EÚ s postihnutím musia čeliť dodatočným prekážkam v súvislosti s prístupom do budov, k doprave, informáciám a celému rozsahu tovarov a služieb vrátane prípadov keď sa presťahujú do iných členských štátov. Jeden zo šiestich občanov EÚ je postihnutý a tento pomer bude so starnutím populácie rásť. Už v súčasnosti 35 % osôb nad 65 rokov čelí v každodennom živote postihnutiu do určitej miery, a 15 % osôb vo veku od 65 do 74 rokov udáva, že sú postihnutí do značnej miery.

Tibor, ktorý žije v Maďarsku, potrebuje na pohyb invalidný vozík vzhľadom na zhoršujúcu sa cukrovku. Rád cestuje do iných štátov EÚ ale čelí pri tom mnohým prekážkam. Väčšina hotelov napríklad nemá žiadne prispôbosené izby, alebo ich má len veľmi málo a mnoho miest, ktoré chce navštíviť, nie je prispôbosených pre osoby na invalidnom vozíku. Pred cestou si musí zistiť, kde bude mať najmenej problémov a či môže uzatvoriť cestovné poistenie.

Ako bolo uvedené, turizmus je stále dôležitejším aspektom života Európanov. Stále viac ich cestuje kvôli práci alebo za zábavou. V roku 2008 Európania vykonali približne 1,4 miliardy ciest³⁶, z toho 90 % v rámci EÚ. Európania však cestujú bližšie k domovu, rezervujú si kratšie pobyty a prísne kontrolujú výdavky. Komisia koná opatrenia na posilnenie cestovného ruchu v Európe na základe vytvorenia atraktívnejších podmienok a zvyšovania spotrebiteľskej dôvery a spokojnosti.

Komisia:

- (9) v roku 2011 predloží legislatívny návrh s cieľom modernizovať súčasné pravidlá ochrany spotrebiteľov kupujúcich dovolenku ako balík, predovšetkým cez internet, a uľahčiť kúpu dovolenky ako balíka v iných členských štátoch;
- (10) dokončí legislatívny rámec, prostredníctvom ktorého bude zabezpečený súbor práv pre cestujúcich akýmkoľvek dopravným prostriedkom v celej EÚ a patričné presadzovanie týchto práv vrátane práv leteckých cestujúcich (napr. v prípade dlhých meškaní alebo zrušenia letov). Snahou Komisie tiež bude zaistiť, aby sa transportné uzly (napr. letiská, stanice, prístavy) postupne stali miestom kde môžu občania jednoducho získať informácie o svojich právach platných v celej EÚ, najmä pri cestách v EÚ;
- (11) v roku 2010, prostredníctvom stratégie EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím na obdobie rokov 2010 – 2020, navrhne ďalšie spôsoby na zaistenie ľahšieho prístupu pasažierov s obmedzenou mobilitou k všetkým spôsobom dopravy a príslušnej infraštruktúre; od roku 2010 bude udeľovať ocenenie za najprístupnejšie mesto v Európe; bude presadzovať lepší prístup k službám ako cestovné poistenie a bude vyvíjať a podporovať použitie celoeurópskych noriem prístupu do budov;

³⁶ Eurostat, štatistiky o cestovnom ruchu za rok 2008.

(12) navrhne opatrenia na zvýšenie dôvery spotrebiteľov k produktom cestovného ruchu na základe zorganizovania kampaní na zvýšenie povedomia európskych turistov a prostredníctvom monitorovania spokojnosti spotrebiteľov s rôznymi službami v oblasti cestovného ruchu (napr. doprava, ubytovanie atď.).

2.2.2. Absencia jednotných pravidiel ochrany spotrebiteľov, nedostatok povedomia o existujúcich prostriedkoch na zjednanie nápravy a nedostatočné prostriedky na zjednanie nápravy

Pri kúpe tovarov a služieb nemajú občania dostatočnú dôveru na to, aby využili možnosti výberu a konkurenčné ceny na zahraničných trhoch v Európe. Jedným z dôvodov môže byť absencia jednotných pravidiel ochrany spotrebiteľov. Viac ako jedna tretina (37 %) spotrebiteľov verí, že môžu byť menej chránení pri kúpe v inej krajine EÚ alebo pri cestovaní, ako pri kúpe vo vlastnej krajine³⁷. Dve tretiny domácností v EÚ majú pripojenie na internet³⁸, ale len 12 % užívateľov internetu v EÚ sa cíti bezpečne pri vykonávaní on-line transakcií³⁹. Tretina spotrebiteľov by uvažovala o nákupe on-line v inej krajine pretože je to lepšie alebo lacnejšie⁴⁰, ale len 8 % tak naozaj urobí⁴¹.

Chiara, ktorá žije v Taliansku, našla na internetovej stránke obchodu s elektronikou v Bulharsku digitálny fotoaparát za podstatne nižšiu cenu ako vo svojom meste. Má však pochybnosti o nákupe on-line v Bulharsku. Čuduje sa: Čo sa stane, ak sa fotoaparát stratí alebo poškodí počas dodávky? Bude možné ho poslať späť predajcovi, ak sa jej nebude páčiť, ako by mohla v Taliansku? Koľko času má na to, aby ho mohla poslať späť?

S cieľom odstrániť tento nedostatok dôvery Komisia navrhla ďalšiu harmonizáciu spotrebiteľských pravidiel a hľadá spôsoby, ako spotrebiteľov jednoduchšie informovať o ich právach⁴². V „Digitálnej agende pre Európu“⁴³ navyše Komisia navrhuje viaceré konkrétne opatrenia určené na riešenie hlavných problémov, ktoré Európanom bránia pri využívaní výhod digitálneho jednotného trhu a cezhraničných digitálnych služieb. Na konci roka 2010 Komisia tiež uverejní Prieskum o posilnení postavenia spotrebiteľov, ktorý sa zameria na úroveň informovanosti a asertivity spotrebiteľov s ohľadom na ich práva. Odhalí znevýhodnených spotrebiteľov alebo konkrétne slabšie skupiny obyvateľstva a má za cieľ zlepšenie postavenia spotrebiteľov o 10 až 15 % do roku 2020.

Ak sa niečo stane, spotrebiteľia často nie sú schopní zjednať účinnú nápravu. 51 % spotrebiteľov, ktorí sa sťažujú obchodníkovi a nie sú spokojní so spôsobom, ktorým je ich sťažnosť vyriešená, už nepodnikne ďalšie kroky. 47 % občanov nepodnikne právne kroky, ak je škoda nižšia ako 200 EUR. Pri cezhraničných situáciách sú ochotní podniknúť ešte menej. Spotrebiteľia si navyše nie sú vedomí, alebo v plnej miere nevyužívajú potenciál mechanizmov alternatívneho riešenia sporov (ADR) a existujúcich možností mediácie na

³⁷ Pracovný dokument útvarov Komisie: „Správa o cezhraničnom elektronickom obchode v EÚ“, SEK(2009) 283, s. 11.

³⁸ Eurostat: Úroveň prístupu na internet – domácnosti (tsiir040; dátum publikácie 18.6.2010) v roku 2009 dosiahla 65 %.

³⁹ Flash Eurobarometer 250 „Dôvera v informačnú spoločnosť“, máj 2009.

⁴⁰ Pracovný dokument útvarov Komisie: „Správa o cezhraničnom elektronickom obchode v EÚ“, SEK(2009) 283, s. 2.

⁴¹ Hodnotiaci tabuľka spotrebiteľských trhov – spotrebiteľia na vnútornom trhu SEK(2010) 385, s. 18.

⁴² Návrh smernice Európskeho Parlamentu a Rady o právach spotrebiteľov, KOM(2008) 614.

⁴³ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Digitálna agenda pre Európu“, KOM(2010) 245.

vnútroštátnej úrovni ako lacnejšiu (bez poplatku alebo do 50 EUR) a rýchlejšiu alternatívu k riadnemu súdnemu procesu. Aby sa pre občanov zjednodušil a zrýchlil systém uplatňovania nárokov do 2 000 EUR (európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu) Komisia zaistí on-line spracovanie nárokov s nízkou hodnotou do roku 2013 pri súčasnom preskúmaní možnosti, či nároky do 5 000 EUR majú byť zahrnuté do európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu. Príslušné problémy sú podrobne objasnené v oznámení o akte o jednotnom trhu.

Komisia:

- (13) zrozumiteľným spôsobom stanoví práva užívateľov on-line služieb v Kódexe EÚ práv v on-line prostredí, ktorý bude uverejnený do roku 2012⁴⁴;
- (14) uľahčí rýchle a nenákladné mimosúdne riešenie problémov spotrebiteľov v EÚ prostredníctvom návrhu legislatívneho nástroja o alternatívnom riešení sporov (ADR) v roku 2011, skúmania návrhov celoeurópskeho systému riešenia sporov on-line na účely transakcií elektronického obchodu do roku 2012⁴⁵, a podpory šírenia použitia mediácie do roku 2013.

2.3. Občania ako osoby s pobytom v inom štáte, študenti a pracovníci

2.3.1. Právu na voľný pohyb bráni rozdielne a nesprávne uplatňovanie právnych predpisov EÚ a zložité administratívne postupy

Zásada voľného pohybu osôb sa za posledných 40 rokoch neustále rozvíjala tak, aby zahrnula všetkých občanov EÚ. Je jedným z najdôležitejších a najviac oceňovaných individuálnych práv občanov EÚ. Prieskumy uskutočnené v roku 2010 ukázali, že takmer deväť z desiatich občanov EÚ vie, že toto právo má⁴⁶ a že ho „považuje za samozrejmé“ ako základné právo občanov EÚ⁴⁷. V roku 2009 žilo odhadom 11,7 mil. EUR občanov EÚ v inom členskom štáte, pričom prieskumy ukazujú, že omnoho viac občanov by mohlo toto právo v určitom období svojho života využiť. Zatiaľ čo väčšina občanov (54 %), ktorí odpovedali na prieskum v roku 2009, nemala záujem pracovať v inom členskom štáte alebo to považovala za príliš problematické⁴⁸, takmer pätina Európanov (17 %) uvažovala o tom, že by v budúcnosti mohla v zahraničí pracovať⁴⁹.

V roku 2009 predstavovali záležitosti súvisiace s miestom pobytu najväčšiu časť (38 %) všetkých sťažností na fungovanie jednotného trhu⁵⁰. Tento údaj svedčí o tom, že občania EÚ sú si tohto práva vedomí a že sa pri jeho uplatňovaní stretávajú s mnohými prekážkami.

Pri získavaní osvedčenia o pobyte občania EÚ ešte stále čelia ťažkostiam a neprijateľným oneskoreniam: často sa od nich požaduje predloženie dodatočných dokladov (napr. účtov za elektrinu), ktoré právne predpisy EÚ nevyžadujú. Podľa právnych predpisov EÚ musia občania, ktorí nie sú ekonomicky aktívni, pri pobyte v inom členskom štáte dlhšom ako tri

⁴⁴ Ako bolo uvedené v Digitálnej agende pre Európu.

⁴⁵ Ako bolo uvedené v Digitálnej agende pre Európu.

⁴⁶ Flash Eurobarometer 294 „Občianstvo EÚ“, marec 2010.

⁴⁷ Kvalitatívny prieskum Eurobarometra „Európske občianstvo – cezhraničná mobilita“, august 2010.

⁴⁸ Flash Eurobarometer 263 „Vnútrošný trh: informovanosť – vímanie – vplyv“, február – marec 2009.

⁴⁹ Flash Eurobarometer 337 „Geografická mobilita a mobilita na pracovnom trhu“, november – december 2009.

⁵⁰ Údaje získané z databázy SOLVIT.

mesiace preukázať „dostatočné ekonomické zdroje“. Niekoľko členských štátov uplatňuje predpisy EÚ nesprávne, keďže podmieňuje pobyt na svojom území preukázaním pevne stanovenej sumy alebo neprihliada na individuálne okolnosti.

Občania EÚ žijúci v inom členskom štáte príliš často čelia problémom týkajúcim sa prístupu k rôznym podporám a výhodám, keďže sú pri nich diskriminovaní na základe svojej štátnej príslušnosti. Môžu sa dokonca stretnúť s problémami aj vtedy, ak chcú, aby ich deti používali priezviská v súlade s právnymi predpismi členského štátu, z ktorého pochádzajú.

K prekážkam pri uplatňovaní práva na vstup na územie a pri vydávaní povolení na pobyt pre rodinných príslušníkov z tretích krajín, ktorí sprevádzajú alebo nasledujú občanov EÚ sťahujúcich sa do iného členského štátu, patria neprimerané požiadavky na doklady, ktoré je potrebné predložiť, zložité administratívne postupy a oneskorenia. Ostatní rodinní príslušníci (napr. partneri *de facto*) občanov EÚ sa môžu stretnúť s ťažkosťami pri uplatňovaní svojho práva na zjednodušený vstup na územie a pobyt. Ďalšie problémy nastávajú, keď vnútroštátne predpisy pojem „ostatní rodinní príslušníci“ buď nezahŕňajú, alebo ho vykladajú v rozpore s právom EÚ.

Luxemburčan Christian sa počas výmenného pobytu v rámci programu Erasmus vo Švédsku zoznámil so Španielkou Natáliou. Teraz, po ukončení svojho vysokoškolského štúdia, s ňou chce žiť v Španielsku. Kládne si ale otázky, ako to uskutočniť, keďže nehovorí španielsky a obáva sa, že v malej dedine, v ktorej Natália žije, nenájde rýchle prácu. Keď sa bude musieť prihlásiť po prvých troch mesiacoch pobytu v Španielsku, príjmu úrady jeho vysvetlenie, že dostáva každý mesiac 600 EUR od svojich rodičov a že mu táto suma stačí na pokrytie životných nákladov? Alebo od neho budú požadovať, aby preukázal väčší alebo stálejší príjem?

Komisia:

(15) uľahčí voľný pohyb občanov EÚ a ich rodinných príslušníkov z tretích krajín prísny presadzovaním právnych predpisov EÚ⁵¹ vrátane právnych predpisov o nediskriminácii, propagáciou osvedčených postupov a zvyšovaním znalosti pravidiel EÚ intenzívnejším šírením informácií občanom EÚ o ich právach na voľný pohyb⁵².

2.3.2. Zložité a nejasné postupy uznávania akademických diplomov a odborných kvalifikácií

Občania EÚ sú oprávnení študovať alebo absolvovať odbornú prípravu v inom členskom štáte a mať prístup k vzdelávaniu za rovnakých podmienok ako miestni študenti. Odhadom približne 4 % európskych študentov získajú počas svojho štúdia štipendium v rámci programu Erasmus. Od začiatku programu Erasmus v roku 1987 využili jeho výhody viac ako 2 milióny študentov. Každý rok študuje v zahraničí približne 555 000 vysokoškolských študentov. Tretina európskych vysokoškolských študentov, ktorí sa v roku 2009 zúčastnili prieskumu,

⁵¹ Komisia v súčasnosti prijíma opatrenia, ktoré vo všetkých členských štátoch zabezpečia úplnú transpozíciu a implementáciu pravidiel týkajúcich sa právnych predpisov o voľnom pohybe.

⁵² Komisia práve vydala aktualizovanú a zjednodušenú príručku pre občanov EÚ o voľnom pohybe a pobyte v Európe, v ktorej sú krok za krokom zrozumiteľným spôsobom vysvetlené práva a možnosti, ktoré sa im otvárajú http://ec.europa.eu/justice/policies/citizenship/docs/guide_free_movement.pdf, a nedávno prijala oznámenie „Potvrdenie významu voľného pohybu pracovníkov: práva a významné trendy“, KOM(2010) 373, aby zvýšila informovanosť a podporila práva migrujúcich pracovníkov EÚ.

odpovedala, že má v úmysle študovať v inej krajine EÚ⁵³. Avšak študenti, ktorí si želajú buď študovať v zahraničí na základe diplomov, ktoré získali vo svojej vlasti, alebo sa po štúdiu v zahraničí vrátiť domov, sa ešte stále stretávajú s mnohými prekážkami pri uznávaní svojich diplomov alebo svojich študijných období v zahraničí. Uznávanie diplomov môže byť náročné na čas a potenciálne sporné. Problémy pri uznávaní svojich zahraničných študijných období uvádza ako veľmi veľkú alebo veľkú prekážku štúdia v zahraničí 36 % študentov⁵⁴.

Komisia sa snaží dať všetkým mladým ľuďom v Európe možnosť stráviť časť vzdelávacieho procesu v inom členskom štáte. Na tento účel vytvorila iniciatívu „Mládež v pohybe“, poskytuje informácie o právach mobilných študentov v rámci právnych predpisov EÚ a spolupracuje s členskými štátmi na tom, aby do roku 2020 minimálne 20 % ľudí, ktorí ukončia vysokoškolské štúdium, absolvovalo časť štúdia alebo odbornej prípravy v zahraničí. Komisia uľahčuje štúdium v zahraničí aj presadzovaním porovnateľnosti akademických diplomov prostredníctvom európskeho kvalifikačného rámca.

Občania očakávajú, že uznanie ich odborných kvalifikácií bude jednoduché a samozrejmé, sú však často sklamaní: v celoeurópskom priemere bolo rýchle a úspešne vybavených iba 70 % žiadostí o uznanie kvalifikácie.

Jonathan zo Spojeného kráľovstva váha, či má prijať zaujímavú pracovnú ponuku v Rakúsku. Bude tam jeho manželka, ktorá je zdravotnou sestrou, môcť pracovať? Bude jeho syn, ktorý chce študovať medicínu, môcť navštevovať vysokú školu?

V súčasnom právnom rámci sa automatické uznávanie kvalifikácií vzťahuje iba na sedem z viac ako 800 profesií. Občanom sa neponúka systematicky možnosť podať elektronickou cestou žiadosť o prístup k regulovaným povolaniam a na rozhodnutie o svojej žiadosti musia čakať tri až štyri mesiace.

V iných prípadoch administratívne postupy, oneskorenia v konaniach týkajúcich sa uznávania kvalifikácie a neochota na vnútroštátnej úrovni prispievajú k nákladom a ťažkostiam spojeným s prácou v zahraničí a výrazne zvyšujú prekážky prístupu k regulovaným povolaniam. Pravidlá EÚ, ktoré harmonizujú požiadavky na odborné vzdelávanie v povolaniach s automatickým uznávaním kvalifikácií (najmä zdravotnícke povolania a architekti), sú už zastarané.

Komisia bude presadzovať rýchlejšie a menej byrokratické uznávanie odborných kvalifikácií a s týmto cieľom predloží v roku 2012 návrh právneho nástroja. Súvisiace problémy, ktoré sťažujú mobilitu na európskom trhu práce, a ich riešenia navrhované Komisiou sú podrobne uvedené v oznámení o akte o jednotnom trhu.

2.3.3. Koexistencia rôznych systémov sociálneho zabezpečenia predstavuje problém pre mobilitu pracovníkov

Ako ukázal nedávny prieskum Eurobarometra⁵⁵, Európania pracujúci v zahraničí sú okrem iného nespokojní s rozdielmi medzi vnútroštátnymi právami na sociálne zabezpečenie. K týmto rozdielom sa pridáva zložitá spolupráca medzi vnútroštátnymi inštitúciami

⁵³ Flash Eurobarometer 260 „Študenti a reforma vysokoškolského vzdelávania“, marec 2009.

⁵⁴ Flash Eurobarometer 260 „Študenti a reforma vysokoškolského vzdelávania“, marec 2009.

⁵⁵ Kvalitatívny prieskum Eurobarometra „Európske občianstvo – cezhraničná mobilita“, august 2010.

sociálneho zabezpečenia, čo môže viesť k oneskoreniam a ťažkostiam pri výmene údajov týkajúcich sa sociálneho zabezpečenia občanov.

Zeta, ktorá je občiankou Grécka, sa z pracovných dôvodov presťahovala do Nemecka, ale jej manžel a dve deti zostali v Grécku. Kvôli oneskoreniam pri výmene informácií o sociálnom zabezpečení medzi gréckymi a nemeckými inštitúciami trvalo dlho stanoviť, ktorá krajina by mala vyplácať prídavky na dieťa.

Pravidlá EÚ o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia sa okrem toho vzťahujú iba na zákonné systémy sociálneho zabezpečenia. Napríklad v oblasti dôchodkového zabezpečenia sa tieto pravidlá nevzťahujú na dodatočné dôchodkové poistenia (napr. doplnkové dôchodkové poistenie zamestnancov) a osobitné predpisy, ktoré sa na ne vzťahujú⁵⁶, poskytujú iba základnú mieru ochrany. Komisia nedávno začala rozsiahlu konzultáciu o tom, ako odstrániť prekážky, ktorým čelia mobilní pracovníci pri získavaní a zachovávaní si nárokov na dôchodok a prístupe k dôchodkovým dávkam pri odchode na dôchodok⁵⁷. Týmto prekážkami a nápravnými opatreniami, ktoré Komisia navrhuje, sa podrobne zaoberá oznámenie o akte o jednotnom trhu.

Komisia:

(16) zlepšuje poskytovanie informácií občanom a vyvíja nový systém elektronickej výmeny údajov, ktorý by mal skrátiť oneskorenia a obmedziť problémy pri výmene informácií v oblasti sociálneho zabezpečenia.

2.4. Občania ako politickí aktéri

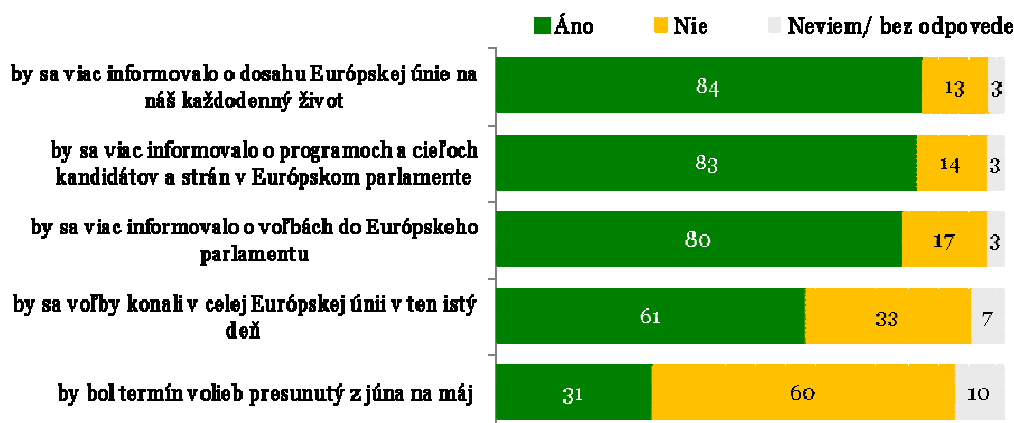
Od prvých európskych volieb v roku 1979 volebná účasť neustále klesala. Tento trend potvrdili posledné voľby v júni 2009, v ktorých celková účasť dosiahla 43 %. Nedávny prieskum ukázal, že viac ako osem občanov EÚ z desiatich sa domnieva, že keby politické strany viac informovali o svojich programoch a o dosahu EÚ na ich život, mohlo by to prispieť k vyššej volebnej účasti⁵⁸.

⁵⁶ Smernica Rady 98/49/ES z 29. júna 1998 o zabezpečení doplnkových dôchodkových práv zamestnaných a samostatne zárobkovo činných osôb pohybujúcich sa v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 209, 25.7.1998, s. 46).

⁵⁷ Zelená kniha snaha o primerané, trvalo udržateľné a bezpečné európske dôchodkové systémy, KOM(2010)365.

⁵⁸ Flash Eurobarometer 292 „Volebné práva občanov EÚ“, marec 2010. To potvrdili aj zistenia kvalitatívneho prieskumu Eurobarometra „Európske občianstvo – cezhraničná mobilita“ z augusta 2010.

Účasť v budúcich európskych voľbách by bola vyššia, ak...

Ot. 6: Účasť v budúcich európskych voľbách by bola vyššia, ak...

Základ: všetci respondenti, % EÚ-27

Pri organizovaní volieb do Európskeho parlamentu musia všetky členské štáty dodržiavať spoločné zásady: voľby musia byť slobodné a tajné a musia prebiehať všeobecným priamym hlasovaním. Predčasné zverejnenie výsledkov v jednom členskom štáte⁵⁹, t. j. niekoľko dní pred ukončením volieb v ostatných členských štátoch, je porušením práva EÚ a zbavuje občanov možnosti odovzdať svoj hlas bez ovplyvnenia týmito volebnými výsledkami.

Komisia:

(17) žiada členské štáty, aby zabezpečili, že v budúcnosti zverejnenie výsledkov volieb do Európskeho parlamentu prebehne vo všetkých členských štátoch naraz.

Občania EÚ, ktorí žijú v inom členskom štáte, majú právo voliť a byť volení do Európskeho parlamentu⁶⁰. Zdá sa, že niektoré členské štáty neinformujú občanov EÚ o tomto práve zodpovedajúcim spôsobom⁶¹. Pri zápise občanov na voličské zoznamy požadujú niektoré členské štáty od príslušníkov EÚ pochádzajúcich z iných členských štátov, aby splnili podmienky, ktoré im bránia vo výkone volebného práva za rovnakých podmienok, aké majú ich vlastní štátni príslušníci (povinnosť byť držiteľom vnútroštátneho preukazu totožnosti, znovu sa zaregistrovať pred každými európskymi voľbami atď.)⁶². Takéto podmienky sú podľa všetkého v rozpore s právom EÚ.

Litovka Ruta žije na Malte a chce v európskych voľbách voliť maltských kandidátov. Toto právo však nemôže uplatniť, pretože nie je držiteľkou maltského preukazu totožnosti, ako to vyžadujú maltské právne predpisy.

⁵⁹ Komisia v súčasnosti preveruje prípad Holandska.

⁶⁰ Článok 22 ods. 2 ZFEÚ a smernica 93/109/ES zo 6. decembra 1993, ktorou sa stanovujú podrobnosti uplatňovania volebného práva a práva byť volení do Európskeho parlamentu pre občanov Únie s bydliskom v členskom štáte, ktorého nie sú štátnymi príslušníkmi (Ú. v. ES L 329, 30.12.1993, s. 34).

⁶¹ Komisia v súčasnosti preveruje prípady Bulharska, Malty, Maďarska, Lotyšska, Slovenska, Poľska, Slovinska a Rumunska.

⁶² Komisia v súčasnosti preveruje prípady Malty a Slovinska. Pokiaľ ide o Slovinsko, 15. júla 2010 oznámilo Komisii nový zákon – Komisia posudzuje, či zabezpečuje úplný súlad s pravidlami EÚ.

Mnohé členské štáty obmedzujú právo stať sa členom politických strán alebo politickú stranu založiť iba na svojich štátnych príslušníkov⁶³. Občania EÚ z iných členských štátov, ktorí v takýchto členských štátoch žijú, sa tak nemôžu v plnej miere podieľať na politickom živote a uplatňovať svoje volebné práva.

Charlotte, ktorá je dánskou občiankou a žije v Českej republike, chce vstúpiť do českej strany, ktorej politické názory zdieľa. České právne predpisy jej to v súčasnosti nedovoľujú, čo platí aj v prípade právnych predpisov Poľska a Litvy.

Podľa súasných právnych predpisov EÚ musia občania EÚ, ktorí sa presťahovali do iného členského štátu a chcú kandidovať vo voľbách do Európskeho parlamentu, získať od členského štátu svojho pôvodu doklad o tom, že neboli zbavení svojich volebných práv. V súasných pravidlách EÚ sú okrem toho stanovené postupy, ktorých cieľom je zabrániť dvojitému kandidovaniu a dvojitému hlasovaniu. Tieto postupy môžu často znamenať zbytočnú byrokratickú záťaž. Je preto potrebné ich zjednodušiť a zároveň zabezpečiť, aby účinne predchádzali prípadom zneužívania.

Komisia:

- (18) žiada členské štáty, aby občanom EÚ zabezpečili úplné uplatňovanie ich volebných práv v členskom štáte pobytu, možnosť stať sa v tomto štáte pobytu členmi politických strán alebo politickú stranu založiť a aby občanov EÚ o ich volebných právach náležite informovali;
- (19) navrhne zjednodušenie postupu v prípadoch, kedy občania EÚ kandidujú vo voľbách v členských štátoch pobytu, alepší súasný mechanizmus zabraňujúci dvojitému hlasovaniu vo voľbách do Európskeho parlamentu, pričom zohľadní časový rámec a výsledok blížiacej sa reformy volieb do Európskeho parlamentu⁶⁴.

Okrem toho niektorí občania EÚ, ktorí sa presťahovali a žijú v inom členskom štáte, môžu prísť o svoje právo zúčastniť sa vnútroštátnych volieb v členskom štáte svojho pôvodu. Podľa právnych predpisov niekoľkých členských štátov⁶⁵ sú ich štátni príslušníci, ktorí žijú určitú dobu v inom členskom štáte, zbavení hlasovacieho práva. Mnoho občanov EÚ informovalo Komisiu a Európsky parlament o tom, že nemajú možnosť zúčastniť sa žiadnych vnútroštátnych volieb, t. j. ani v členskom štáte svojho pôvodu, ani v členskom štáte pobytu.

Komisia:

- (20) otvorí diskusiu na identifikovanie možností, ako zabrániť tomu, aby občania EÚ prichádzali o svoje politické práva v dôsledku uplatnenia svojho práva na voľný pohyb.

⁶³ Komisia v súčasnosti preveruje prípady Bulharska, Českej republiky, Fínska, Nemecka, Grécka, Lotyšska, Litvy, Slovenska, Španielska a Poľska.

⁶⁴ Návrh správy o návrhu na zmenu Aktu o priamych a všeobecných voľbách poslancov Európskeho parlamentu z 20. septembra 1976,

<http://www.europarl.europa.eu/oeil/file.jsp?id=5806882>.

⁶⁵ Írsko, Maďarsko, Dánsko, Malta, Rakúsko a Spojené kráľovstvo.

2.5. Nedostatočný prístup občanov k informáciám a pomoci

Občania nevyužívajú svoje práva, pretože si ich nie sú dostatočne vedomí. Na úrovni EÚ existuje množstvo informácií a sietí na riešenie problémov a na internetových stránkach EÚ vyhľadáva informácie približne 700 000 osôb denne. Prieskum uskutočnený v roku 2006 však ukázal, že takmer 70 % Európanov o týchto sieťach vôbec nevie, zatiaľ čo tí, ktorí o nich vedia, si nie sú istí, kam majú svoje otázky poslať a čo môžu očakávať. Občania strácali čas a dôveru v dôsledku toho, že boli posielaní z jednej siete na druhú⁶⁶. Prieskum uskutočnený v roku 2010 ukázal, že iba 42 % Európanov pozná svoje práva a 72 % by o nich chcelo vedieť viac⁶⁷, zatiaľ čo iný nedávny prieskum⁶⁸ ukázal, že občania, ktorí sa sťahujú do iného členského štátu, sú často nespokojní s tým, že musia konzultovať rad zdrojov, kým nájdu všetky potrebné informácie. Na otázku, čo by navrhovali na uľahčenie takýchto cezhraničných situácií, občania uvádzajú, že by sa najradšej obracali na jedno kontaktné miesto, kde by mohli nájsť všetky relevantné informácie, pričom tieto informácie by mali byť praktické a špecifické pre príslušnú krajinu.

Občania musia mať jednoduchý a priamy prístup k informáciám o EÚ. Musia poznať práva a príležitosti, ktoré im EÚ poskytuje. Informácie o Európe musia mať doslova na dosah, alebo im musí stačiť jeden telefonát, aby ich získali.

Okrem toho, na uplatňovanie práv spojených s občianstvom EÚ je často potrebné dodržiavať vnútroštátne, regionálne alebo miestne pravidlá a postupy. Komisia sa preto bude snažiť úzko spolupracovať s vnútroštátnymi orgánmi, aby mohla poskytovať informácie o všetkých krajinách EÚ.

Od kandidátskych krajín, u ktorých sa očakáva skoré pristúpenie k EÚ, sa tiež vyžaduje, aby sa snažili svojich občanov viac zapojiť do procesu pristúpenia a aby ich informovali o ich budúcich právach občanov EÚ.

Komisia:

- (21) vyvíja internetový portál „Your Europe“, ktorý bude fungovať ako jednotné kontaktné miesto poskytujúce informácie o právach občanov a podnikov v EÚ. Jeho použitie bude jednoduché a bude prístupný cez webovú stránku (<http://ec.europa.eu/youreurope>) a bezplatnú telefónnu linku (kontaktné centrum Europe Direct). Bude poskytovať jasné a praktické informácie a bude ústredným vstupným miestom pre všetky volania („front office“), ktoré bude rozdeľovať žiadosti medzi rôzne špecializované asistenčné útvary („back offices“);
- (22) zjednodušuje svoje informačné siete v členských štátoch, aby občania ľahko našli príslušné kontaktné miesto na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Zastúpenie Komisie v členských štátoch spolu s 500 informačnými centrami „Europe Direct“ zlepší do roku 2012 propagáciu práv občanov, a to o. i. aj prostredníctvom lepšej spolupráce a súčinnosti s existujúcimi útvarmi na úrovni EÚ, ktoré poskytujú pomoc a pomáhajú riešiť problémy.

⁶⁶ Flash Eurobarometer 254, „Vnútroštný trh – názory a skúsenosti občanov v EÚ-25“, október 2006.

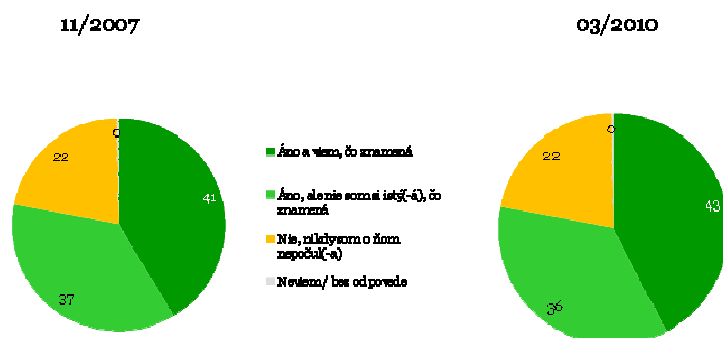
⁶⁷ Štandardný Eurobarometer 73 „Verejná mienka v Európskej únii“, máj 2010.

⁶⁸ Kvalitatívny prieskum Eurobarometra „Európske občianstvo – cezhraničná mobilita“, august 2010.

2.6. Nedostatočné povedomie o význame občianstva EÚ

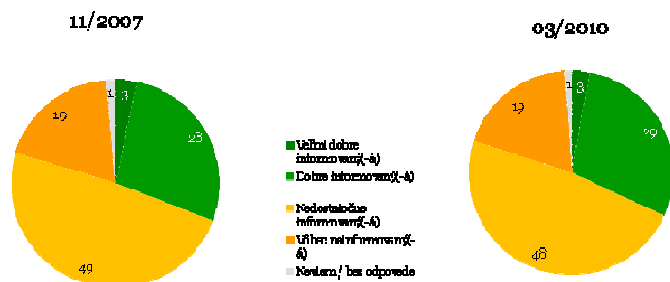
V súčasnosti väčšina Európanov (79 %) uvádza, že je s pojmom „občan Európskej únie“ do určitej miery oboznámená⁶⁹. Avšak iba 43 % vie, čo tento pojem znamená, a 48 % udáva, že o svojich právach občanov EÚ „nie sú dobre informovaní“. Iba necelá jedna tretina (32 %) sa považuje za „dobré“ alebo „veľmi dobre informovanú“ o svojich právach občanov EÚ.

Oboznámenosť s pojmom „občan Európskej únie“, 2007 – 2010

Ot. 1: Tento prieskum sa týka občianstva Európskej únie. Ste oboznámený(-á) s pojmom „občan Európskej únie“?
Základ: všetci respondenti, % EÚ-27

Informovanosť o právach občanov Európskej únie, 2007 – 2010

Ot. 2: Ako dobre sa cítite byť informovaný(-á) o právach, ktoré máte ako občan/občianka Európskej únie?
Základ: všetci respondenti, % EÚ-27

⁶⁹ Flash Eurobarometer 294 „Občianstvo EÚ“, marec 2010.

Aby občianstvo EÚ získalo skutočný význam v živote ľudí, bude nutné zvýšiť ich informovanosť o tom, aké sú ich práva a povinnosti.

Na propagáciu občianstva EÚ možno využiť rôzne finančné programy vrátane programu „Európa pre občanov“ na roky 2007 – 2013, ktorý má rozpočet vo výške 215 mil. EUR a je zameraný na podporu občianskej účasti, a programu „Základné práva a občianstvo“ na roky 2007 – 2013, ktorý má rozpočet 93,8 mil. EUR a je zameraný na propagáciu práv spojených so statusom občianstva EÚ, ako sú volebné práva v komunálnych a európskych voľbách v členskom štáte pobytu, voľný pohyb a konzulárna ochrana. Je potrebné nasmerovať občanov EÚ a zúčastnené strany na tieto, ako aj na ďalšie možnosti financovania z prostriedkov EÚ a umožniť im mať prospech z úspor z rozsahu.

Lisabonská zmluva so sebou prináša veľký potenciál nových možností, kompetencií a cieľov v záujme aktívnejšieho zapojenia občanov a občianskej spoločnosti do európskeho projektu, a to najmä zavedením iniciatívy občanov. Aby bol tento zásadný nástroj participatívnej demokracie účinný, Komisia navrhla právne predpisy zamerané na vymedzenie postupov a podmienok jeho používania⁷⁰. Občianske aktivity na úrovni EÚ môže ďalej podporiť posilnenie európskeho rozmeru činností, ktoré vyvíjajú verejne prospešné nadácie. *Približne 110 000 nadácií, ktoré v súčasnosti pôsobia v členských štátoch EÚ, rieši otázky všeobecnej povahy, ako je výskum, životné prostredie, zdravie a zamestnanosť, na ktoré sa sústreďuje záujem občanov EÚ.* Ak však nadácie chcú rozvinúť cezhraničnú činnosť, narážajú na mnoho administratívnych, občianskoprávných a daňových prekážok (napr. postupy ich uznávania ako nadácií, rozdielne oslobodenie od daní poskytované v jednotlivých členských štátoch atď.), ktoré bránia rozvoju ich nadnárodných činností a vedú k zvýšeným nákladom znižujúcim celkovú čiastku prostriedkov určených na verejné záujmy. Ako je podrobne uvedené v oznámení o akte o jednotnom trhu, Komisia s cieľom vyriešiť tieto problémy predloží v roku 2011 návrh nariadenia o štatúte európskych nadácií.

Nezávislé médiá, ktoré informujú o záležitostiach EÚ, majú kľúčový význam pre dobrú informovanosť občanov EÚ a európsku verejnú diskusiu. Avšak potrvá ešte dlho, kým sa európsky mediálny priestor podnecujúci informovanú diskusiu o politikách EÚ stane skutočnosťou. Ako zdôraznil pán Lamassoure vo svojej správe, v mnohých členských štátoch sa spravodajstvo o politikách Spojených štátov ešte stále považuje za dôležitejšie ako správy o záležitostiach EÚ. Súčasná hospodárska kríza okrem toho prispieva v mnohých médiách k zníženiu počtu korešpondentov zaoberajúcich sa EÚ a k presmerovaniu záujmu médií na vnútroštátne záležitosti. Euronews je v súčasnosti jedinou televíznou stanicou, ktorá informuje o udalostiach z európskeho pohľadu a venuje záležitostiam EÚ významný priestor. Mala by zlepšiť svoj formát tak, aby získala rovnaký význam a vážnosť ako iné medzinárodné spravodajské stanice. Euronews zatiaľ nemá bruselské televízne štúdio, ktoré by umožňovalo priame spravodajstvo z hlavného mesta Európskej únie.

Komisia:

- (23) posilní povedomie občanov o štatúte občianstva EÚ, o ich právach a o význame týchto práv v bežnom živote. S týmto cieľom navrhne vyhlásenie roka 2013 za Európsky rok občanov a zorganizuje počas neho akcie zamerané na občianstvo EÚ a politiky EÚ súvisiace s občianstvom;

⁷⁰ Návrh nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o iniciatíve občanov, KOM(2010) 119.

(24)	využije synergie medzi dostupnými finančnými nástrojmi EÚ a racionalizáciu na to, aby zjednodušila občanom EÚ a zúčastneným stranám využívanie finančnej podpory, ktorú Komisia na rozvoj občianstva EÚ poskytuje;
(25)	preskúma možnosti ako ďalej zlepšiť informovanie o európskych záležitostiach, ktoré by sa vyznačovalo nezávislosťou, profesionálnym prístupom a vysokou kvalitou spravodajstva; v tejto súvislosti Komisia takisto preskúma možnosti udržateľnejšieho financovania televíznej stanice Euronews. Podporí zriadenie televízneho štúdia Euronews v Bruseli.

3. ZÁVERY

V mnohých oblastiach uvedených v tejto správe nedostatok právnych predpisov EÚ nie je hlavným dôvodom, prečo sa občania stretávajú s prekážkami pri uplatňovaní svojich práv. V niektorých prípadoch je potrebné existujúce predpisy rozšíriť, aktualizovať, alebo dokonca zásadne prepracovať tak, aby držali krok s vývojom socioekonomickej a technologickej reality. Väčšinu opatrení potrebných na odstránenie prekážok možno rozdeliť do troch hlavných kategórií: účinné presadzovanie práv EÚ, zjednodušenie ich uplatňovania v praxi a zvýšenie povedomia o týchto právach.

Cieľom prvej kategórie je zaručiť, aby členské štáty **práva občanov presadzovali v plnej miere**. Takéto opatrenia sú obzvlášť dôležité v oblastiach, kde majú právne predpisy EÚ prevažne podobu smerníc, ktoré sa na rozdiel od nariadení musia transponovať do vnútroštátnych právnych predpisov alebo administratívnych ustanovení v rámci právneho systému každého členského štátu. Tieto opatrenia zahŕňajú dôkladné skúmanie vnútroštátnych opatrení, poskytovanie podpory prostredníctvom administratívnej spolupráce alebo vydaním usmernení a v prípade potreby začatie konania o porušení právnych predpisov.

Cieľom druhej kategórie je **uľahčiť každodenný život občanov zjednodušením uplatňovania ich individuálnych práv** a odstránením zbytočných komplikácií. Ide o nachádzanie riešení v individuálnych prípadoch a znižovanie nákladov a administratívnej záťaže spôsobenej vnútroštátnymi postupmi a praxou. Prostriedkom na to budú miernejšie právne nástroje, ako sú odporúčania a kódexy správania, šírenie osvedčených postupov, posilňovanie dôvery a umožnenie užšej a účinnejšej spolupráce medzi vnútroštátnymi správnymi orgánmi, aby uplatňovanie práv občanov bolo v celej Európe účinnejšie. Bude tiež potrebné odstrániť medzery v právnych predpisoch EÚ.

Cieľom tretej kategórie je **zvýšiť povedomie občanov o ich právach**, aby mohli svoje možnosti lepšie využívať. Zároveň je potrebné, aby si aj vnútroštátne správne orgány, sudcovia a právnici boli vedomí týchto práv a boli občanom nápomocní. K navrhovaným opatreniam patrí vytvorenie jednotného centra, ktoré by poskytovalo informácie a poradenstvo a usporadúvalo informačné kampane.

Na to, aby sa práva občanov stali hmatateľnou realitou, musí EÚ dosiahnuť výsledky na všetkých týchto úrovniach. V tejto správe je vymedzených 25 krátkodobých a strednodobých iniciatív na odstránenie prekážok uplatňovania práv občanov.

Komisia to považuje za začiatok procesu ďalšej identifikácie prekážok, s ktorými sa občania stretávajú, a ich riešení. Táto správa otvára diskusiu s ďalšími inštitúciami EÚ, najmä s Európskym parlamentom a Radou, Európskym hospodárskym a sociálnym výborom a Výborom regiónov, ako aj s občianskou spoločnosťou. Je takisto dôležité aktívne zapojiť do

tejto diskusie národné parlamenty, a to nielen pokiaľ ide o overovanie vykonávania princípu subsidiarity, ale aj poskytovanie svojich stanovísk Komisii v rámci iniciatívy politického dialógu⁷¹.

Pre úspech tohto úsilia má účasť európskych občanov rozhodujúci význam – a to nielen ako pasívnych príjemcov práv, ale aj ako aktérov európskeho projektu. Na zapojenie občanov do tvorby politik existuje široká škála participatívnych nástrojov. Tieto nástroje môžu viesť k hlbšiemu a lepšiemu pochopeniu potrieb občanov.

Cieľom tejto správy je využiť myšlienky, obavy a očakávania občanov EÚ a zároveň im proces tvorby politiky viac priblížiť. Jej zámerom je otvoriť diskusiu a výmenu názorov na to, ako môže občianstvo EÚ naplniť svoj potenciál zlepšenia životných príležitostí Európanov tým, že im poskytne konkrétne výhody s viditeľným dosahom. Tento prístup „zdola nahor“, presadzovaný pánom Lamassoureom ako prostriedok na vytvorenie skutočného „balíčka opatrení pre občanov“ a na začatie otvoreného a konštruktívneho dialógu, bude rozhodujúcou súčasťou vytvárania Európy, ktorá chráni práva občanov a naplňa ich potreby.

Tento postup by mal Komisii umožniť, aby v roku 2013, ktorý bude európskym rokom venovaným občanom, predložila hodnotenie svojich výsledkov a počiatočného dosahu opatrení uvedených v tejto správe. Potom bude Komisia môcť vyhlásiť ambiciózny a komplexný akčný plán zameraný na odstránenie pretrvávajúcich prekážok, ktoré občanom bránia v uplatňovaní ich práv.

⁷¹ V roku 2006 Komisia začala nový neformálny dialóg s národnými parlamentmi, ktorý sa zvyčajne označuje ako „politický dialóg“ alebo „Barrosova iniciatíva“. Spočíva v tom, že Komisia v záujme zlepšenia procesu vytvárania politik a väčšieho zapojenia národných parlamentov do európskych záležitostí predkladá svoje návrhy a konzultačné dokumenty priamo národným parlamentom a vyzýva ich, aby na ne reagovali.

**SPRÁVA O OBČIANSTVE EÚ ZA ROK 2010:
25 OPATRENÍ NA ZLEPŠENIE KAŽDODENNÉHO ŽIVOTA OBČANOV**

Komisia:

- (1) uľahčí medzinárodným párom (manželom alebo registrovaným partnerom) spôsob ako zistiť, ktoré súdy sú príslušné, a ktoré právne predpisy sa vzťahujú na ich vlastnícke práva (napríklad spoločne vlastnený dom) tak, že v roku 2011 predloží návrh právneho nástroja;
- (2) v roku 2013 predloží návrhy právnych nástrojov na uľahčenie voľného pohybu dokumentov o rodinnom stave (napr. rodné listy);
- (3) umožní občanom a právnikom jednoduché vyhľadávanie viacjazyčných informácií o spravodlivosti prostredníctvom európskeho internetového portálu e-justice;
- (4) prostredníctvom predloženia dvoch legislatívnych nástrojov v roku 2011 ďalej zlepši ochranu osôb podozrivých a obvinených v trestnom konaní, vrátane zaručenia prístupu podozrivej osoby k právnikovi a komunikácie s vonkajším svetom vo väzbe;
- (5) v roku 2011 navrhne balík opatrení vrátane legislatívneho nástroja, určený na zlepšenie ochrany obetí trestných činov;
- (6) v roku 2011 predloží návrh právneho nástroja na zjednodušenie formalít a podmienok registrácie vozidiel, ktoré boli predtým registrované v inom členskom štáte. Podnikne tiež opatrenia v prípadoch, v ktorých sa poplatky za vozidlá určili diskriminujúcim spôsobom, a bude pracovať na riešení dvojitého platenia registračných poplatkov, ktoré môžu brániť voľnému pohybu občanov a tovarov;
- (7) navrhuje uľahčiť prístup k cezhraničnej zdravotnej starostlivosti a zavádza tiež pilotné opatrenia na zaistenie bezpečného prístupu Európanov k ich zdravotným údajom a na dosiahnutie širokého použitia služieb telemedicíny do roku 2020. Komisia tiež odporučí minimálny súbor všeobecných údajov o pacientovi na účely interoperability záznamov o pacientoch, ku ktorým sa bude možné dostať on-line alebo ktoré si bude možné elektronickým spôsobom vymieňať cezhranične s inými členskými štátmi do roku 2012;
- (8) prostredníctvom návrhu legislatívnych opatrení v roku 2011 a lepšieho informovania občanov na určenej internetovej stránke a účelových komunikačných opatrení zvýši účinnosť uplatňovania práva občanov EÚ na pomoc, poskytovanú diplomatickými a konzulárnymi orgánmi všetkých členských štátov v tretích krajinách, a to vrátane čias krízy;
- (9) v roku 2011 predloží legislatívny návrh s cieľom modernizovať súčasné pravidlá ochrany spotrebiteľov kupujúcich dovolenku ako balík, predovšetkým cez internet, a uľahčiť kúpu dovolenky ako balíka v iných členských štátoch;

- (10) dokončí legislatívny rámec, prostredníctvom ktorého bude zabezpečený súbor práv pre cestujúcich akýmkoľvek dopravným prostriedkom v celej EÚ a patričné presadzovanie týchto práv vrátane práv leteckých cestujúcich (napr. v prípade dlhých meškaní alebo zrušenia letov). Snahou Komisie tiež bude zaistiť, aby sa transportné uzly (napr. letiská, stanice, prístavy) postupne stali miestom kde môžu občania jednoducho získať informácie o svojich právach platných v celej EÚ, najmä pri cestách v EÚ;
- (11) v roku 2010, prostredníctvom stratégie EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím na obdobie rokov 2010 – 2020, navrhne ďalšie spôsoby na zaistenie ľahšieho prístupu pasažierov s obmedzenou mobilitou k všetkým spôsobom dopravy a príslušnej infraštruktúre; od roku 2010 bude udeľovať ocenenie za najprístupnejšie mesto v Európe; bude presadzovať lepší prístup k službám ako cestovné poistenie a bude vyvíjať a podporovať použitie celoeurópskych noriem prístupu do budov;
- (12) navrhne opatrenia na zvýšenie dôvery spotrebiteľov k produktom cestovného ruchu na základe zorganizovania kampaní na zvýšenie povedomia európskych turistov a prostredníctvom monitorovania spokojnosti spotrebiteľov s rôznymi službami v oblasti cestovného ruchu (napr. doprava, ubytovanie atď.);
- (13) zrozumiteľným spôsobom stanoví práva užívateľov on-line služieb v Kódexe EÚ práv v on-line prostredí, ktorý bude uverejnený do roku 2012;
- (14) uľahčí rýchle a nenákladné mimosúdne riešenie problémov spotrebiteľov v EÚ prostredníctvom návrhu legislatívneho nástroja o alternatívnom riešení sporov (ADR) v roku 2011, skúmania návrhov celoeurópskeho systému riešenia sporov on-line na účely transakcií elektronického obchodu do roku 2012, a podpory šírenia použitia mediácie do roku 2013;
- (15) uľahčí voľný pohyb občanov EÚ a ich rodinných príslušníkov z tretích krajín prísny presadzovaním právnych predpisov EÚ vrátane právnych predpisov o nediskriminácii, propagáciou osvedčených postupov a zvyšovaním znalosti pravidiel EÚ intenzívnejším šírením informácií občanom EÚ o ich právach na voľný pohyb;
- (16) zlepšuje poskytovanie informácií občanom a vyvíja nový systém elektronickej výmeny údajov, ktorý by mal skrátiť oneskorenia a obmedziť problémy pri výmene informácií v oblasti sociálneho zabezpečenia;
- (17) žiada členské štáty, aby zabezpečili, že v budúcnosti zverejnenie výsledkov volieb do Európskeho parlamentu prebehne vo všetkých členských štátoch naraz;
- (18) žiada členské štáty, aby občanom EÚ zabezpečili úplné uplatňovanie ich volebných práv v členskom štáte pobytu, možnosť stať sa v tomto štáte pobytu členmi politických strán alebo politickú stranu založiť a aby občanov EÚ o ich volebných právach náležite informovali;
- (19) navrhne zjednodušenie postupu v prípadoch, kedy občania EÚ kandidujú vo voľbách v členských štátoch pobytu, a zlepší súčasný mechanizmus

zabraňujúci dvojitému hlasovaniu vo voľbách do Európskeho parlamentu, pričom zohľadní časový rámec a výsledok blížiacej sa reformy volieb do Európskeho parlamentu;

- (20) otvorí diskusiu na identifikovanie možností, ako zabrániť tomu, aby občania EÚ prichádzali o svoje politické práva v dôsledku uplatnenia svojho práva na voľný pohyb;
- (21) vyvíja internetový portál „Your Europe“, ktorý bude fungovať ako jednotné kontaktné miesto poskytujúce informácie o právach občanov a podnikov v EÚ. Jeho použitie bude jednoduché a bude prístupný cez webovú stránku (<http://ec.europa.eu/youreurope>) a bezplatnú telefónnu linku (kontaktné centrum Europe Direct). Bude poskytovať jasné a praktické informácie a bude ústredným vstupným miestom pre všetky volania („front office“), ktoré bude rozdeľovať žiadosti medzi rôzne špecializované asistenčné útvary („back offices“);
- (22) zjednoduší svoje informačné siete v členských štátoch, aby občania ľahko našli príslušné kontaktné miesto na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Zastúpenie Komisie v členských štátoch spolu s 500 informačnými centrami „Europe Direct“ zlepši do roku 2012 propagáciu práv občanov, a to o. i. aj prostredníctvom lepšej spolupráce a súčinnosti s existujúcimi útvarmi na úrovni EÚ, ktoré poskytujú pomoc a pomáhajú riešiť problémy;
- (23) posilní povedomie občanov o štatúte občianstva EÚ, o ich právach a o význame týchto práv v bežnom živote. S týmto cieľom navrhne vyhlásenie roka 2013 za Európsky rok občanov a zorganizuje počas neho akcie zamerané na občianstvo EÚ a politiky EÚ súvisiace s občianstvom;
- (24) využije synergie medzi dostupnými finančnými nástrojmi EÚ a racionalizáciu na to, aby zjednodušila občanom EÚ a zúčastneným stranám využívanie finančnej podpory, ktorú Komisia na rozvoj občianstva EÚ poskytuje;
- (25) preskúma možnosti ako ďalej zlepšiť informovanie o európskych záležitostiach, ktoré by sa vyznačovalo nezávislosťou, profesionálnym prístupom a vysokou kvalitou spravodajstva; v tejto súvislosti Komisia takisto preskúma možnosti udržateľnejšieho financovania televíznej stanice Euronews. Podporí zriadenie televízneho štúdia Euronews v Bruseli.